

Acord de coordinació entre la Xarxa d'Atenció a les Dones Víctimes de Violència de Gènere, dependent de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i les Xarxes de Salut Mental i de Conductes Addictives, dependents de la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

1. INTRODUCCIÓ I JUSTIFICACIÓ

La violència de gènere constitueix un greu problema social i de salut que precisa d'una actuació global des de tots els àmbits de la societat, i de la implementació d'accions transversals i coordinades entre tots els departaments implicats en la seua prevenció i atenció integral.

La Llei 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, Integral contra la Violència sobre la Dona en l'Àmbit de la Comunitat Valenciana, així ho estableix a l'incloure mesures per a l'eradicació de la violència en distints àmbits competencials de la Generalitat. Entre aquestes figuren la detecció i assistència de la Conselleria competent en matèria de sanitat que es recull en l'article 42, i la Xarxa de la Generalitat d'Assistència Social Integral la qual coordinació correspon a la Conselleria competent en violència sobre la dona, a la qual dedica el seu Títol III.

La necessitat de coordinació es justifica a partir de l'evidència existent de que el fet de ser dona i tindre una addicció o altre problema de salut mental suposa un multiplicador del risc de patir violència de gènere, sent entre 2 i 4 vegades superior respecte a les dones en general. En concret, es constata que fins un 43% de les dones ha patit violència psicològica en la parella i, a més, 3 de cada 4 dones amb trastorn mental greu (TMG) han patit violència a l'àmbit familiar i/o en la parella alguna vegada.

És evident l'impacte que les dones pateixen sobre la seua salut mental al ser víctimes de violència de gènere, així com la major vulnerabilitat de les dones amb TMG, que pateixen violència per part de les seues parelles en major número i amb més dificultats per a l'accés a la informació i serveis. En molts casos, aquesta doble vulnerabilitat fa necessària una actuació coordinada de caràcter urgent, doncs existeixen casos de dones en situació de violència de gènere que requereixen un tractament i atenció específica per part de la xarxa de salut mental i/o xarxa de conductes addictives i, viceversa, existeixen dones ateses en les xarxes de salut mental i conductes addictives

que requereixen una atenció i intervenció específica per part dels serveis d'atenció a la dona víctima de violència de gènere.

2. OBJECTIU DE L'ACORD DE COL·LABORACIÓ

Per garantir l'adequada atenció de les dones amb aquesta doble vulnerabilitat de manera immediata, mitjançant la protecció i tractament necessari, és prioritari articular una doble via que genere respostes coordinades entre la xarxa d'atenció a dones víctimes de violència i les xarxes de salut mental i conductes addictives.

Per tot l'exposat anteriorment, s'estableixen els següents objectius:

1. Donar prioritat d'atenció a la dona en situació de violència de gènere en la xarxa d'atenció de salut mental i la xarxa de conductes addictives.
2. Definir i concretar els criteris de coordinació a través de la formació de grups de treball entre els i les professionals dels Centre Dona o del Recurs residencial especialitzat en violència, i els de les Unitats de Salut Mental (USM) i/o Unitats de Conductes Addictives (UCA)/Unitats d'Alcoholologia (UA), per a la valoració de les possibles situacions.
3. Formació dels i les professionals.

3. CIRCUITS D'ATENCIÓ PREFERENT

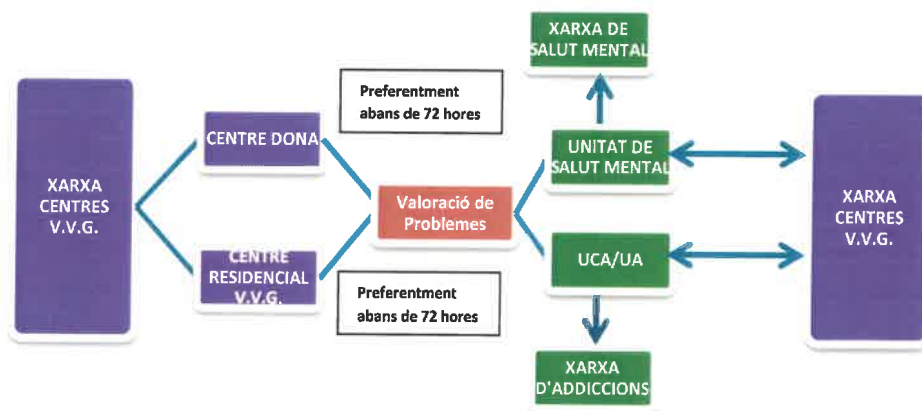
3.1. Detecció en els Centre Dona i Recursos residencials per a víctimes de violència de gènere

Quan es detecte en aquests centres, Centres Dona o Recursos Residencials per a Víctimes de Violència de Gènere, la necessitat de rebre atenció en la xarxa de salut mental i/o xarxa de conductes addictives, es procedirà segons el següent:

- a) **Atenció Urgent:** En els casos en que la dona requerisca una atenció urgent, s'acudirà als Serveis d'Urgència de referència de la zona on es troba ubicat el recurs especialitzat en violència, per a una valoració per part de l'equip d'urgències, determinant si és necessari o no l'ingrés hospitalari.
- b) **Atenció Preferent:** En els casos en que la dona requerisca una atenció en la USM i/o UCA/UA de manera preferent, s'establiran dos vies de resposta:

- Sol·licitud d'atenció en la USM i/o UCA/UA des de els centres d'atenció a la dona, donant una resposta en les següents 24 hores sempre que siga possible.
- Confirmació d'atenció de forma prioritària a la USM i/o UCA/UA des de els centres d'atenció a la dona, donant una resposta en un període de 72 hores, sempre que siga possible, des de la sol·licitud.

FLUXEGRAMA D'ATENCIÓ PREFERENT A DONES VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

3.2. Criteris per a l'ingrés en centres específics d'atenció de les xarxes de salut mental i conductes addictives

Si l'equip de la USM i/o UCA/UA inclou en el Pla d'Atenció Individual (PAI) per a la dona, criteris d'ingrés o derivació a una Unitat d'Hospitalització Psiquiàtrica (UHP) o Unitats de Desintoxicació Hospitalària (UDH), Comunitat Terapèutica o Habitatge tutelat de Drogodependències o altre dispositiu de la Xarxa de Salut Mental, aquesta tindrà prioritat d'ingrés en dit recurs especialitzat.

- Criteris de valoració per a l'ingrés urgent: es tindrà en compte la informació facilitada per el Centre Dona o Recurs residencial especialitzat en violència de gènere que atén a la dona, degut a la impossibilitat de continuïtat o d'ingrés en el recurs residencial de la xarxa de violència.

- Una vegada remesa la dona a la USM i/o UCA/UA, el o la professional de la Unitat serà responsable d'elaborar una valoració i decidir el tipus de tractament a realitzar o la seua derivació a algun recurs de les xarxes de salut mental i conductes addictives.

FLUXEGRAMA D'ATENCIÓ URGENT A DONES VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

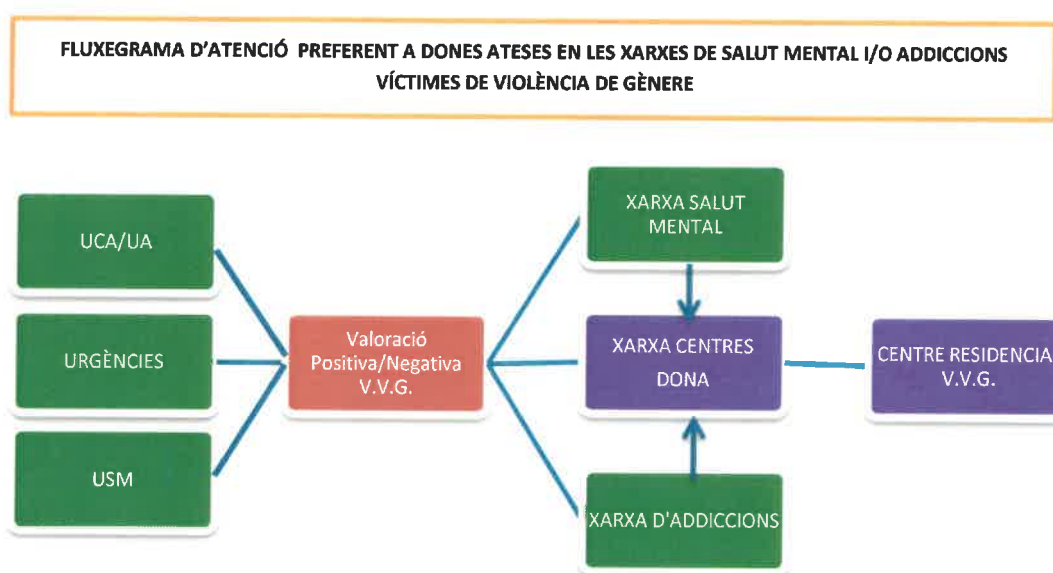

3.3. Derivació des de dispositius de la Xarxa de Salut Mental (USM i UHP) i de la Xarxa de Conductes Addictives (UCA/UA i UDH) als Centre Dona i Recursos residencials per a víctimes de violència de gènere

Quan una dona atesa en la Xarxa de Salut Mental o en la Xarxa de Conductes Addictives es constata o hi haja indicis de que és víctima de violència de gènere, s'actuarà seguint el Protocol per a l'Atenció a les Dones Víctimes de Violència de Gènere, i es derivarà al Centre Dona més proper, per a que reba un assessorament especialitzat jurídic, social i psicològic per part de l'equip professional del mateix, sempre que la seua situació clínica ho permeta.

En el cas que la situació clínica estiga estabilitzada i d'acord amb la valoració del o de la professional de la USM i/o UCA/UA, podrà valorar-se pels equips dels Centre Dona el seu ingrés en un Recurs residencial de la Xarxa d'Atenció a les Víctimes de Violència de Gènere.

En qualsevol cas es coordinaran la Xarxa de Centre Dona per a Víctimes de Violència de Gènere i les Xarxes de Salut Mental i Addiccions, sempre previ consentiment de la dona, amb la finalitat de garantir l'atenció i seguiment de les víctimes de violència de gènere.

4. COMISSIÓ DE SEGUIMENT

Es constituirà una comissió de seguiment del present protocol de col·laboració i coordinació que es reunirà semestralment i sempre que alguna de les parts ho sol·licite i que estarà formada per professionals designats per la Direcció General de l'Institut Valencià de les Dones i per la Igualtat de Gènere i per la Direcció General d'Assistència Sanitària.

Tant la secretaria, com les convocatòries de les reunions de seguiment seran competència de la Direcció General de l'Institut Valencià de les Dones i per la Igualtat de Gènere. El present protocol de col·laboració tindrà una duració d'un any des de la firma del mateix, renovant-se anualment de manera automàtica, excepte denúncia expressa d'alguna de les parts.

5. FORMACIÓ DELS EQUIPS PROFESSIONALS

- La Direcció General de l'Institut Valencià de les Dones i per la Igualtat de Gènere, col·laborarà en la formació especialitzada d'atenció a dones víctimes de violència de gènere dels equips professionals que treballen en els recursos especialitzats en atenció a la drogodependència i salut mental, aportant professionals especialistes en violència de gènere, que complemente la formació pròpia de la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública.

- La Direcció General d'Assistència Sanitària, col·laborarà en la formació especialitzada per a l'atenció dels equips professionals que treballen en els Centres que conformen la Xarxa d'Assistència Social Integral per a l'atenció de víctimes de violència de gènere, aportant professionals especialistes en drogodependències i salut mental, que complemente la formació pròpia de la Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives.

- Anualment s'establirà una planificació de les accions formatives a desenvolupar segons les necessitats detectades i la disponibilitat dels equips.

6. INDICADORS D' AVALUACIÓ.

- Número de dones ateses en la Xarxa de Drogodependències derivades per la Xarxa Dona V.V.G.
- Número de dones ateses en la Xarxa de Salut Mental derivades per la Xarxa V.V.G.
- Número de dones ateses en la Xarxa de Centres de Dones V.V.G. derivades per la Xarxa de Drogodependències.
- Percentatge de dones en seguiment en la Xarxa de Drogodependències derivades per la Xarxa Dona V.V.G.

- Percentatge de dones en seguiment en la Xarxa de Salut Mental derivades per la Xarxa Dona V.V.G.
- Percentatge de dones en seguiment en la Xarxa de Centres de Dones V.V.G. derivades per les Xarxes de Salut Mental i Addiccions.
- Estància mitja en els recursos de la Xarxa de Drogodependències derivades per la Xarxa Dona V.V.G.
- Estància mitja en els recursos de la Xarxa de Salut Mental derivades per la Xarxa Dona V.V.G.
- Estància mitja en els recursos de la Xarxa de Centres de Dones V.V.G derivades per la Xarxa de Drogodependències.

ANNEX 1. Xarxa dels recursos i Serveis en matèria de violència

La Xarxa de Generalitat d'Assistència Social Integral a les víctimes de violència sobre la dona, integrada en la Direcció General de l'Institut Valencià de les Dones i per la Igualtat de Gènere, comprèn els serveis d'informació, atenció d'emergència, suport i recuperació, i es compon per:

a) Centres Dona

Els Centres Dona són recursos ambulatoris especialitzats en la intervenció en problemàtiques de violència sobre la dona en les seues diferents manifestacions: maltractaments físics i/o psíquics, abús sexual, agressió sexual, assetjament sexual a l'àmbit laboral i docent, així com les problemàtiques específiques de violència cap a la dona com són la mutilació genital femenina, els matrimonis forçats i la tracta de dones. L'objectiu d'aquests centres és oferir una resposta integral a les dones víctimes de violència des d'un enfocament multidisciplinar, abordant la intervenció des dels àmbits psicològic, social i jurídic, tant a nivell individual com grupal. Els centres ubicats en les capitals de província presten servei les 24 hores del dia tots els dies de l'any.

Les funcions principals dels Centres Dona són: oferir una atenció integral i continuada a les dones víctimes de violència des de l'àmbit psicològic, social i jurídic; promoure accions que permeten la visibilització del problema amb la finalitat de detectar, assistir i prevenir les situacions de maltractament; elaborar informes anuals i estudis específics promovent la investigació sobre qüestions relacionades amb la violència; elaborar i difondre fullets i publicacions sobre matèries que contribueixen a formar, informar, conscienciar i sensibilitzar a l'opinió pública sobre el problema de la violència; realitzar jornades de formació i sensibilització dirigides a professionals de diferents àmbits d'actuació.

Els serveis oferits des d'aquests Centres Dona són: l'atenció telefònica gratuïta, amb horari ininterromput tots els dies de l'any, a través del telèfon 900 58 08 88 prestada pel personal especialitzat en la matèria; l'atenció directa individual en situacions de crisi, assessorament o teràpia; les intervencions grupals amb dones víctimes de violència i amb els seus fills/es; la intervenció individual amb els fills/es de dones víctimes de violència i altres serveis com són la gestió d'ingressos en recursos residencials, la coordinació i, en el seu cas, derivació a altres recursos, acompanyaments, informes, etc.

Pel que fa la forma d'accés, la dona víctima de violència pot acudir al servei amb cita concertada, a través del contacte telefònic previ mitjançant la línia 900 58 08 88, o bé pot personar-se directament en un dels centres en situació de crisi, bé sola o acompanyada per les forces i cossos de seguretat de l'Estat o per altres serveis o persones del seu entorn sociofamiliar.

b) Recursos de règim residencial

Els recursos residencials compten amb equips multidisciplinars composts per psicòlogues, treballadores socials i educadores, realitzant un acompanyament i atenció psicosocial integral, abordant totes les àrees objecte d'intervenció segons les necessitats detectades: àrea documental, psicològica, de gènere i convivència, laboral i formativa, sanitària i de menors. La intervenció és guiada per un Pla d'Atenció Individualitzat consensuat entre l'equip i la dona, que anirà revisant-se durant la seua estada.

Els recursos residencials per a dones víctimes de violència comprenen els següents tipus:

- Centres d'Emergència: són recursos especialitzats de curta estada, no superior a un mes, que ofereixen acollida immediata a les dones i menors que les acompanyen. Des d'aquests es proporciona allotjament, manutenció, protecció, suport i intervenció psicosocial especialitzada. Als mateixos s'accedeix a través de la valoració de les professionals dels Centres Dona. L'estada en aquests centres permet un temps de valoració i diagnòstic de la situació per prosseguir el procés de recuperació.
- Centres de Recuperació Integral: són centres especialitzats en l'atenció integral de dones víctimes de violència i menors que les acompanyen, que necessiten d'un allotjament temporal més prolongat, degut a la greu situació viscuda pels maltractaments patits, a la falta de

recolzament familiar i a l'absència de recursos personal, precisant d'un lloc d'acollida per a la seua recuperació integral i salvaguardar així la seua integritat física i/o psíquica. L'estada en aquests centres inclou prestacions d'allotjament, manutenció, protecció, suport i intervenció psicosocial. Als mateixos s'accedeix a través de la valoració de les professionals dels Centres Dona o per derivació des dels Centres d'Emergència. L'estada podrà ser de fins un any.

- Habitatges tutelats: són llars de normalització social, en règim parcialment autogestionat, dirigit a dones víctimes de violència que necessiten protecció, amb un nivell d'autonomia personal que les permeta assolir la plena normalització social. L'estada podrà ser de fins un any.

ANNEX 2. Xarxa dels recursos i serveis d'assistència en matèria de drogodependències i trastorns addictius

La xarxa d'assistència sociosanitària a les drogodependències i altres trastorns addictius garantirà a través dels seus centres i serveis que el procés terapèutic que inicia el malalt drogodependent es configura com un circuit continuat de diagnòstic, desintoxicació, deshabitació e integració social a través de l'acció coordinada de tots els recursos integrats en la xarxa pública valenciana.

Unitats de Conductes Addictives (UCA) i Unitats d'Alcoholologia (UA)	Unitats de suport als equips d'atenció primària integrades en el sistema sanitari públic valencià, per a l'assistència en règim ambulatori dels malalts drogodependents o amb altres trastorns addictius. Podran especialitzar-se en l'atenció a un tipus d'addiccions concret sobre la base de les necessitats objectives d'atenció, com és el cas de la UA.
Comunitats Terapèutiques (CT)	Centres que, en règim residencial o semiresidencial, tenen com a funció la deshabitació i rehabilitació dels malalts drogodependents o amb altres trastorns addictius, així com l'aprenentatge d'habilitats, actituds i valors per a la seua incorporació social.
Centres de Dia (CD)	Centres que, en règim ambulatori, desenvolupen programes de suport al tractament i/o programes de reinserció sociolaboral per a persones drogodependents o amb altres trastorns addictius, d'acord amb les necessitats pròpies de l'evolució del seu procés.
Unitats de Desintoxicació Hospitalària (UDH)	Unitats d'atenció especialitzada que, en règim d'internament hospitalari, tenen com a funció el diagnòstic físic i psíquic del pacient per procedir a la seua desintoxicació total o parcial, amb la finalitat de contenir o estabilitzar els símptomes per prosseguir el tractament de deshabitació després de l'alta hospitalària.
Centres d'Intervenció de Baixa Exigència	Centres que, en règim residencial o ambulatori, realitzen intervencions sanitàries i socials amb la finalitat de disminuir els danys i riscos associats al consum de drogues. Dos tipus: I) CIBE d'intervenció social: realitzen en règim ambulatori intervencions de caràcter social II) CIBE d'atenció sociosanitària continuada: realitzen, en règim residencial o ambulatori, intervencions psicossocials
Habitatge de Suport a la Incorporació Sociolaboral (VAIS)	Recursos residencials supervisats pel personal tècnic, on es duu a terme una intervenció psicossocial i educativa dirigida a recolzar el tractament durant tot el procés evolutiu del pacient.
Habitatge de Suport al Tractament (VAT)	Recursos residencials supervisats pel personal tècnic, on es duu a terme una intervenció psicossocial i educativa dirigida a recolzar el tractament durant tot el procés evolutiu del pacient.
Unitats de Valoració i Suport en Drogodependències (UVAD)	Serveis que presten suport i assessorament en matèria de drogodependències i altres trastorns addictius a òrgans jurisdiccionals, forces d'ordre públic i persones que han comés delictes associats al consum de drogues o com a conseqüència de la seua addicció, o que es troben detingudes amb ocasió d'aquests.

ANNEX 3. Xarxa dels recursos i serveis d'assistència en matèria de Salut Mental

La xarxa de recursos i serveis d'assistència en Salut Mental s'integra en la Direcció General d'Assistència Sanitària, la qual recull tots els dispositius que atenen a les persones amb problemes de salut mental.

Centres d'Atenció Primària (CAP)	Element bàsic del Sistema Sanitari i primer punt de contacte amb la xarxa de Salut Mental (SM)
Unitat de Salut Mental d'Adults (USM)	Atenció especialitzada en SM. Atenció a persones amb Trastorn Mental Comú (TMC), Trastorn Mental Greu (TMG), a partir dels 18 anys
Unitat de Salut Mental Infant – Adolescent (USMI-A)	Atenció especialitzada en SM per a població infant – adolescent, fins els 18 anys
Atenció Hospitalària Urgent	S'incorpora dins dels serveis d'urgència dels hospitals de la xarxa assistencial de la Comunitat Valenciana
Unitats d'Hospitalització Psiquiàtrica en Hospital (UHP)	Dispositiu assistencial per al tractament intensiu en règim d'ingrés i atenció continuada (24h) per a aquells casos en que la seua gravetat impedeix dur a terme el tractament en el seu entorn comunitari
Hospital de Dia (HD)	Hospitalització parcial com alternativa a l'internament psiquiàtric, destinats especialment a persones amb trastorn mental greu
Centres de Rehabilitació Psicosocial	Dispositiu ambulatori d'orientació comunitària per a la rehabilitació i reinserció social de persones amb TMG
Unitats de Mitjana Estada (Unitats de Rehabilitació Hospitalària)	Dispositiu sanitari amb ingrés de duració mitjana per a la intervenció terapèutica integrada, per a la rehabilitació
Unitat d'Hospitalització Domiciliària	Seguiment intensiu protocol·litzat en el domicili per a diagnòstic i tractament, supervisat per familiars

BIBLIOGRAFIA

- Guía de Atención a Mujeres Maltratadas con Trastorno Mental Grave. Servicio Madrileño de Salud. Comunidad de Madrid. 2010.
- Guía de Investigación sobre Violencia contra las Mujeres con Enfermedad Mental. Federación de Euskadi de asociaciones de familiares y personas con enfermedad mental (FEDEAFES). 2017.
- Guia d'intervenció davant la violència de gènere en les dones amb addiccions. Conselleria de Sanitat de Sanitat Universal i Salut Pública 2016.
- Llei 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, Integral contra la Violència sobre la Dona en l'Àmbit de la Comunitat Valenciana.
- Protocol per a l'atenció sanitària de la violència de gènere. Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública 2009.
- Violencia familiar y de pareja hacia las mujeres con trastorno mental grave (2013), realizada por Francisco González Aguado, Juan González Cases, Marisa López Gironés, Daniel Olivares Zarco, Cristina Polo Usaola y Margarita Rullas Trincado:

<https://consaludmental.org/publicaciones/Violenciamujeresenfermedadmental.pdf>

Acord de coordinació entre la Xarxa d'Atenció a les Dones Víctimes de Violència de Gènere, dependent de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives i les Xarxes de Salut Mental i de Conductes Addictives, dependents de la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública

En València, a 23 d'abril de 2018.

D'una part MARIA SUCH I PALOMARES, Directora General de l'Institut Valencià de les Dones i per la Igualtat de Gènere, de la Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives, en virtut del Decret 104/2016, de 4 d'agost, del Consell.

D'altra, RAFAEL SOTOCA COVALEDA, Director General d'Assistència Sanitària, de la Conselleria de Sanitat Universal i Salut Pública, en virtut del Decreto 111/2015, de 17 de juliol, del Consell.

Les parts, en la representació que ostenten, es reconeixen capacitat legal suficient per a l'atorgament de l'acord sobre el Protocol de col·laboració interinstitucional per a l'atenció de dones víctimes de violència de gènere.

MANIFESTEN:

La violència de gènere constitueix un greu problema social i de salut que precisa d'una actuació global des de tots els àmbits de la societat, i de la implementació d'accions transversals i coordinades entre tots els departaments implicats en la seua prevenció i atenció integral.

La Llei 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, Integral contra la Violència sobre la Dona en l'Àmbit de la Comunitat Valenciana, així ho estableix a l'incloure mesures per a l'eradicació de la violència en diferents àmbits competencials de la Generalitat. Entre aquestes figuren la detecció i assistència de la Conselleria competent en matèria de

sanitat que es recull en l'article 42, i la Xarxa de la Generalitat d'Assistència Social Integral la qual coordinació correspon a la Conselleria competent en violència sobre la dona, a la que dedica el seu Títol III.

ACORDEN:

L'aprovació del Protocol de col·laboració interinstitucional per a l'atenció de dones en situació de violència de gènere.

Signat: Maria Such i Palomares

Directora General de l'Institut Valencià
de les Dones i per la Igualtat de Gènere

Signat: Rafael Sotoca Covalada

Director General d'Assistència
Sanitària